

Verhalen voor een nieuwe wereld

EEN REPLIEK OP DE TEKST VAN KEES VUYK IN HET VORIGE ETCETERANUMMER

Maaïke Bleeker

'In de zestiende eeuw werd in Neurenberg de eerste globe gefabriceerd. Sindsdien bestaat er, al is het maar in model, een concrete vorm van het globale bewustzijn. Nog geen vijfhonderd jaar later wierpen ruimtevaarders voor het eerst een blik op onze echte globe. De maanlanding van 1969 geeft waarschijnlijk de geboorte aan van het moderne globale bewustzijn. Daarna begon de euforie in paniek om te slaan. Want terwijl de mondiale gemeenschap en de wereldgeschiedenis als nooit tevoren in de globalisering werden meegesleurd, rees de twijfel of er niet te veel verkeerde globalisering plaatsvond: of we eigenlijk wel op het goede spoor zaten en of we de regie niet helemaal kwijt waren.'
(Rudiger Safranski, *Hoeveel globalisering verdraagt de mens?*)

Komt een Chinees binnen in een croissanterie die onlangs is overgenomen door een Marokkaanse bakker en bestelt een broodje Franse kaas. Zegt de Marokkaan achter de toonbank: 'Alleen Nederlandse kaas meneer, we zijn hier in Nederland.' Zomaar een scène uit het dagelijkse leven in de Amsterdamse Pijp. Een spontane scène, uit het leven gegrepen, maar met voldoende stof voor een dramaturgische analyse.

Met zijn uitspraak dat 'we' hier in Nederland zijn, poneert de Marokkaanse bakker een multiculturele groepsidentiteit die in schril contrast staat met de oppositie tussen 'wij' en 'zij' die momenteel het publieke debat over de positie van deze en andere Marokkanen in de Nederlandse samenleving domineert. In dit debat krijgen Marokkanen stevast de positie toebedeeld van 'zij', de ander die zich maar niet wil aanpassen aan hoe 'wij' hier in Nederland leven. 'Zij' zijn anders en dus eng en gevaarlijk.

Maar wie zijn 'wij' dan eigenlijk? In zijn uitspraak legt de Marokkaanse bakker een verband tussen 'wij' hier in Nederland en een bepaalde manier van doen. 'Wij' hier in Nederland eten Nederlandse kaas. De uitspraak van de Marokkaanse bakker zou kunnen suggere-

DE GRIEKSE OUDHEID MAG DAN WEL EEN PRACHTIG VOORBEELD ZIJN VAN DE MANIER WAAROP THEATER EEN MAATSCHAPPELIJKE EN POLITIEKE ROL KAN VERVULLEN, ENIGE KRITISCHE KANTTEKENINGEN BIJ DIT ICOON VAN THEATRAAL ENGAGEMENT VANUIT HET PERSPECTIEF VAN DE HUIDIGE SAMENLEVING LIJKEN MIJ IN DEZE DISCUSSIE WEL OP ZIJN PLAATS.

ren dat hij vindt dat we ons gedrag moeten aanpassen aan waar we zijn. Een voorbeeldige Marokkaan dus, deze bakker, die met zijn voorbeeldige gedrag tevens (vermoedelijk onbedoeld) de aandacht vestigt op 'ons' onaangepaste gedrag. Niet alleen eten 'wij' hier in Nederland met grote regelmaat Franse kaas, ook 'even Chinees halen' behoort zozeer tot het dagelijks leven dat je haast zou vergeten dat het hier om buitenlands eten gaat. Is de Chinees daarmee een van 'ons'?

Je bent wat je eet zou de impliciete boodschap kunnen zijn waarmee de Marokkaanse bakker zijn Chinese klant op zijn plek zet.

Maar hoe zit dat eigenlijk in een land waar rijst en pasta net zozeer tot het dagelijkse menu behoren als aardappels en bloemkool? Hoe zit dat in een land dat nauwelijks een nationale keuken kent, een keuken die voor zover al bekend niet echt iets is waarop we ons laten voorstaan? Een land ook waar Adam Curry (!) op de vraag wat hij van Nederland het meeste miste gedurende zijn verblijf in de VS, zonder blikken of blozen antwoordde: 'Een echt Hollands broodje shoarma.'

Mimesis van de praxis

Wie zijn 'wij'? Wat maakt ons tot wie wij zijn? Wat heeft theater daar mee te maken? In zijn lezing op het afgelopen Theaterfestival wees Kees Vuyk er op hoe die vraag naar 'wij' en hoe 'wij' dingen doen een centrale vraag was in het theater in de Griekse oudheid, de bakermat van 'onze' westerse theatertraditie. In zijn lezing wees hij er op hoe in de Griekse Oudheid de ontwikkeling van de democratie vroeg om reflectie over de *praxis*: reflectie over de praktijk van keuzes maken als grondslag van het vrije handelen van het individu in de politieke samenleving. En ook hoe het theater destijds daar in Griekenland de mogelijkheid bood tot zulke reflectie door middel van *mimesis van de praxis*: het nabootsen van die praktijk van keuzes maken in de tragedie.

Vuyk maakte deze opmerkingen in het kader van een betoog over invloedrijk theater: over het functioneren van theater in een bredere maatschappelijke context, of eigenlijk, over hoe die functie in de loop der tijden verloren is gegaan. Want volgens Vuyk heeft het toneel wat dat betreft zijn beste tijd gehad. Kon het moderne toneel, zoals bijvoorbeeld Ibsens *Een Poppenhuis*, nog een stem zijn in het publieke debat over politiek en maatschappelijk handelen door dit handelen op toneel na te bootsen en inzichtelijk te maken, daarna is toneel in een esthetisch isolement geraakt.

Nog los van het feit dat Vuyk wanneer